

RELEVANȚA CONCEPTULUI EXTINS DE SECURITATE PENTRU DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII DE INTELLIGENCE

THE RELEVANCE OF EXTENSIVE SECURITY CONCEPT FOR CONDUCTING INTELLIGENCE ACTIVITY

Drd. Av. Manda ANTON¹

Rezumat: *Desfășurarea activității de intelligence într-un mediu complex de securitate devine tot mai dificilă odată cu multiplicarea realităților cu care se confruntă fiecare stat în parte. O înțelegere aprofundată a semnificației extinse a securității se dovedește a fi un instrument util pentru a putea gestiona numărul mare de informații și posibilitățile de acțiune în desfășurarea activității de intelligence. De asemenea, efectul utilizării acestui instrument este relevant, deoarece se reflectă direct în produsul finit al activității de informații, cât și în munca destinatarilor acestui produs, în mod deosebit datorită laturii umane a înțelegerii securității.*

Cuvinte-cheie: *teoria relațiilor internaționale, securitate umană, intelligence, informații.*

Abstract: *Conducting the intelligence activity in a complex security environment is becoming more difficult with the multiplication of realities facing individual countries. A thorough understanding of the significance of extensive security proves to be a useful tool to manage the large number of information and possibilities for action for conducting the intelligence activity. The effect of using this tool is relevant because it is directly reflected in the finished product of the intelligence activity, as well in the the work of the recipients of this product, particularly because of the human side of understanding of security.*

Keywords: *theory of international relations, human security, intelligence, information.*

C Conceptul de securitate și ramificațiile acestuia

„Majoritatea oamenilor sunt de acord că o problemă de securitate apare atunci când cineva – o persoană, o bandă sau un grup ori un stat – amenință viața, integritatea fizică sau mijloacele de subzistență ale altcuiva.”²

Această expresie a securității, deși una simplistă în esența ei, reflectă totuși principalul mod în care securitatea este văzută atât pe plan național, cât și pe plan internațional. Ca o privire de ansamblu, este util a se ține cont de această perspectivă

¹ Avocat în cadrul „Cabinet individual de avocatură Manda Anton”, București, telefon 0722.404.126, e-mail: avmandat@yahoo.com.

² Kolodziej Edward A., Security and International Relations, published by the Syndicate of the University of Cambridge, 2005, traducere Ramona – Elena Lupu, Editura Polirom, Iasi, 2007, pag. 11

deoarece ia în considerare toate nivelele la care securitatea se aplică, iar ramificațiile și consecințele activității de intelligence se întind și pe aceste nivele.

Deși în general starea de siguranță în contextul statal presupune siguranța fizică a acestuia, respectiv a populației acestuia, sau lipsa acțiunilor militare îndreptate către acesta, astăzi majoritatea relațiilor interstatale sunt definite de non-violență. De aceea, evoluția scenei politice, relațiile economice și contextul social intern al statelor au o relevanță mult mai mare pentru dezvoltarea situațiilor de criză de securitate.

După Războiul Rece s-a produs o trecere de la perceperea siguranței fizice a unui stat ca fiind principala sursă de insecuritate, la siguranța unor elemente abstracte, precum valori, tradiții, identitate. Problemele de ordin global și general au început să aibă un efect mult mai puternic asupra siguranței unui stat, decât problemele din ambutul relațiilor internaționale. Amenințările vin acum din partea terorismului, din cazurile de încălcare a drepturilor omului, a conflictelor etnice, religioase, foamete, problemelor ecologice, difuzarea ideilor prin intermediul canalelor de comunicare media, etc.

Aici este important de accentuat argumentul puterii pe care o exercită actorii non-statali asupra sorții unui stat și a elementelor clasice care aparțin domeniului de securitate: populație, teritoriu, sistem politic, resurse. În acest sens acum statul nu mai este singurul capabil să influențeze starea de securitate.

Conceptul de securitate migrează astfel și din perspectiva teoriilor relațiilor internaționale, principalele teorii fiind cea realistă, cea liberală și cea constructivistă. Ultima dintre ele a cunoscut o relevanță mărită în ultimii ani prin explicarea fenomenelor produse de globalizare și diversificarea surselor de amenințare. Din perspectiva realistă, un stat își poate crește securitatea înțeleasă în termeni clasici, doar în defavoarea securității unui alt stat. Conceptul cheie al școlii realiste este *dilema securității*³ în care nevoia de a se proteja a unui stat îl va determina să ia măsuri fizice în sensul acesta, cum ar fi o acumulare de armament și instrumente de război cu scopul de a-și asigura protecția necesară în caz de atac asupra valorilor principale ale sale. În schimb, aceste măsuri crează o nesiguranță față de alte state, ceea ce determină un răspuns echivalent. Tocmai de aceea Războiul Rece a cunoscut o acumulare de armament masivă de ambele părți a lumii bipolare de atunci.⁴

Teoria liberală argumentează faptul că două state vor colabora pentru siguranța lor nu doar în caz de posibilitate de război, ci și în afara acestei situații. În acest caz acumularea de securitate a unui stat nu va depinde de pierderea în securitate a altuia, protejarea valorilor pentru care cele două state colaborează fiind diferite. Abordarea preferată a liberalilor pentru menținerea securității este cea a instituționalismului – instituțiile ca principale mijloace de cooperare între state.⁵ Astfel, teoria liberală permite extinderea semnificației de securitate și altor valori decât celor realiste sau clasice. În cazuri extreme

³ Robert Jervis, "Cooperation Under the Security Dilemma", în *World Politics*, vol.30, no.2, Ianuarie 1978, p. 169.

⁴ Baev Pavel K., *Thucydides and Security Dilemmas of Post-Soviet Conflicts: From Corcyra to Chechnya*, International Peace Research Institute, Oslo (PRIO), Paper for the Thucydides workshop, Columbia University, NY, 25-26 February 2004, traducere proprie.

⁵ Miroiu Andrei, Ungureanu Radu-Sebastian, *Manual de Relații Internaționale*, Ed. Polirom, 2006, pag.183.

aceste valori devin la fel de importante ca și cele clasice – un astfel de exemplu potrivit fiind valorile naționaliste rusești, cu precădere statutul de mare putere în scena internațională, la care Rusia se arată sensibilă în formarea și aplicarea propriei politici externe.⁶ De asemenea, elementul principal în teoria liberală este cel al *securității colective*.⁷ Prin formarea de instituții și organizații internaționale statele renunță la o parte din securitatea proprie pentru a colabora către formarea de securitate pe termen lung. Un alt efect este unirea intereselor de securitate cu cele ale altor state. Astfel, instituțiile devin și instrumente de rezolvare a conflictelor pe cale pașnică.

Aceste aspecte devin de o importanță deosebită pentru desfășurarea activității de informații, deoarece în compilarea rapoartelor de intelligence valorile culturale, economice și diplomatice au astfel greutate în influențarea deciziilor politicienilor.

În final, există o a treia dimensiune a securității cum este ea percepută de către adepții constructivismului. Acest curent de gândire s-a născut din nevoia de a găsi o explicație pentru fenomenele de conflict iregulare, cum ar fi terorismul. Teoria constructivistă pune în centrul percepției securității relațiile sociale, argumentând că fără acestea nu ar exista scena internațională cum este aceasta astăzi construită. Școala constructivistă reușește să îmbine noțiunea de individualitate cu percepția celeilalte entități cu care un stat interacționează. Constructivismul are o relevanță deosebită în modul în care percepem astăzi scena internațională, deoarece accentuează noțiunea de identitate națională în construirea și exprimarea intereselor unui stat, precum și în construirea noțiunii de securitate a acestuia.⁸

Se poate observa o evoluție interesantă în percepția securității din partea statelor și actorilor - de la protejarea existenței statului ca entitate în sine către protejarea valorilor identitare, iar mai apoi către protejarea componenței sociale – a individului. Această extindere a conceptului de securitate vine odată cu augmentarea efectului de globalizare și interconectivitate, deși nu este neapărat o consecință directă a acestuia.

Efectele actuale ale percepției securității asupra desfășurării activității de intelligence

Extinderea conceptului de securitate are efecte vizibile imediat în domeniul legiferării și a exprimării politicii externe a statelor, însă cu precădere acest concept extins se poate observa în modul de abordare și desfășurare a activității de intelligence. Deși numită intelligence la nivel internațional, fiecare stat are propriul mod de a aborda practica de colectare, analiză și valorificare de informații, atât pe plan intern, cât și extern.

În desfășurarea activității de intelligence putem observa o evoluție paralelă cu cea a școlilor de gândire din domeniul securității, anume de la colectarea de informații asupra capacităților unui stat, a teritoriului, a strategiei și a altor elemente clasic realiste, către

⁶ Conceptul Politicii Externe a Federației Ruse, 12 Februarie 2013, art. 66, disponibil la http://archive.mid.ru/brp_4.nsf/0/76389FEC168189ED44257B2E0039B16D accesat 30.07.2016.

⁷ Miroiu Andrei, Ungureanu Radu-Sebastian, op.cit., p. 187.

⁸ Kolodziej Edward A., Security and International Relations, published by the Syndicate of the University of Cambridge, 2005, traducere Ramona – Elena Lupu, Editura Polirom, Iasi, 2007, pag. 11

colectarea de informații privind interesele acestuia indiferent de capacități, și îndreptarea, în secolul XXI, către o atenție sporită dată fenomenelor sociale, care pot afecta negativ statul sau pot duce la izbucnirea unor războaie.

Intensificarea controlului democratic a serviciilor de intelligence în cazul statelor dezvoltate, cum ar fi SUA, Marea Britanie sau Germania, arată o tendință de a migra către un concept de securitate umană, sau cel puțin de răspundere în fața individului și societății pentru acțiunile întreprinse. Controlul democratic în sine, nu neapărat ca și practică specifică serviciilor de informații, are la bază protejarea drepturilor omului, iar prezența și importanța crescândă a acestuia în statele cu cele mai dezvoltate servicii de informații arată tendința de adaptare a practicilor de intelligence la marile curente internaționale și la percepția general acceptată a securității.

De asemenea, datorită complexității de astăzi a conceptului de securitate, multe servicii de informații sunt nevoite să folosească o abordare multi-nivel pentru a se putea plia realității. În acest scop folosesc cunoștințe și termeni specifici mult mai multor arii, atât teoretice, cât și practice, reușind să dezvolte rapoarte și analize specifice. Până și practicile și pregătirea persoanelor care lucrează în serviciile de informații diferă cu mult acum, o astfel de persoană fiind nevoită să aibă capacități și cunoștințe multiple pentru a putea descifra informațiile pe care le procesează. Este interesant de menționat faptul că, deși în evoluția sa activitatea de informații s-a bucurat de un mare ajutor din partea inovațiilor tehnologice, elementul uman rămâne cel mai important pentru o mai mare relevanță a datelor obținute. În aceeași măsură conceptul de securitate a pus în centrul său elementul uman, cu precădere în ultimele două decenii.

Concluzii

Securitatea, din punct de vedere conceptual, a plecat de la elemente obiective și a ajuns să aibă valențe subiective în contextul relațiilor internaționale – datorită includerii elementelor de cultură, interese și percepție a statului în analiza stării sistemului internațional. Explicarea comportamentului unei entități sau explicarea unui fenomen precum este terorismul este posibilă doar prin intermediul acestei extinderi a conceptului de securitate. Pe de altă parte, acesta dintâi - având un efect foarte puternic asupra modului în care statele își formează politica externă și cum percep amenințările în relațiile internaționale, se poate spune că a influențat direct și modul de desfășurare a activității de intelligence și informații. O scurtă comparație a evoluțiilor acestora confirmă acest fapt.

Mai mult decât atât, abordarea centrată pe individ a securității a adus modificări consistente atât în etica desfășurării activității de intelligence, cât și în practicile cele mai des folosite, menținând elementul uman ca și componentă centrală atât pentru dezvoltarea produselor de intelligence, dar și ca subiect principal al acestor produse.

BIBLIOGRAFIE

- BAEV Pavel K., *Thucydides and Security Dilemmas of Post-Soviet Conflicts: From Corcyra to Chechnya*, International Peace Research Institute, Oslo (PRIO), Paper for the Thucydides workshop, Columbia University, NY, 25-26 February 2004;
- Conceptul Politicii Externe a Federației Ruse, 12 Februarie 2013, <http://archive.mid.ru>;
- KOLODZIEJ Edward A., *Security and International Relations*, published by the Syndicate of the University of Cambridge, 2005, traducere Ramona – Elena Lupu, Editura Polirom, Iasi, 2007;
- MIROIU Andrei, Ungureanu Radu-Sebastian, *Manual de Relații Internaționale*, Ed. Polirom, 2006;
- ROBERT Jervis, “*Cooperation Under the Security Dilemma*”, în *World Politics*, vol.30, no.2, Ianuarie 1978.

